

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Емилия Хинкова Евгениева,
Софийски университет "Св. Климент Охридски"

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'

в област на висше образование 1. Педагогически науки,

професионално направление 1.2 Педагогика,

докторска програма по Специална педагогика

Автор: *Елени Авраам*

Тема: *Влияние на образователните политики върху обучението на ученици с умствена изостаналост*

Научен ръководител: *проф. д-р Емилия Евгениева*

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Представеният комплект дисертационни материали съдържа:

а) комплект с административни документи: автобиография на Елени Авраам, заповеди за зачисляване и отчисляване, заповед за назначаване на жури за защита, протокол от първо заседание на журито.

б) комплект с текстови документи: дисертация и автореферат

в) комплект с публикации.

2. Актуалност на тематиката

Представената за оценка дисертационна разработка е с ясно обоснована актуалност на проблема за влиянието на образователните политики върху процесите на приобщаване като в глобален контекст се подчертава значимостта на приобщаващото образование чрез представяне на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания и други международни документи, които насърчават включването и равноправието. Докторантката прави фокус върху частно националния контекст, като прави оценка на гръцката образователна политика и практики. Изгражда представа за социалната политика релевантното на текста като разглежда възможностите и предизвикателствата за учителите, работещи с ученици с умствена изостаналост, което е значим практически и социален въпрос. Обръща се внимание на ключовата роля на учителите в процеса.

3. Познаване на проблема

Разработен е обширен теоретичен обзор, в който се прави анализ на достигнатите източници в общотеоретичен план като се представят историческите основания на проблема заедно с техния модерен прочит. Направен е опит да се изведат дефиниции, концепции и подходи към умствената изостаналост, където е и акцента в темата за политиките на приобщаване. Детайлизират се и система от предизвикателства, които по-късно намират място в изследователската програма на докторанта.

Направеният теоретичен обзор е структуриран върху принципите на интердисциплинарния подход. В анализа са включени идеи и тенденции от изследвания в областта на психологията, педагогиката, социалните науки.

4. Методика на изследването

Изследователската програма се базира на направен анализ на различни модели, които са прилагани политики, в международен и национален контекст, включително тези, специфични за Гърция. Очертани са бариери и предизвикателства пред приобщаващото образование, което показва добро познаване на системните проблеми. Изследователската програма е разработена въз основа на реални предизвикателства, пред които са изправени учителите в Гърция. Това включва анализ на техните компетенции, трудности и нужди, които свидетелстват за дълбоко разбиране на практическите аспекти. Докторантката прави връзка между теоретичната рамка и практическите наблюдения, като предлага конкретни решения и препоръки за подобряване на ситуацията. Включени са множество аспекти на проблема, като социално, педагогическо, административно и политическо въздействие върху образованието на ученици с умствена изостаналост.

Структурата на целите, задачите и обвързаността им с хипотезите е коректна. Методологията е холистична, като комбинира теоретичен анализ с емпирични данни, и е насочена към разработване на приложими решения за подобряване на образователния процес.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд представя анализ на данни. Идентифицирани са и е намерена корелацията на връзките между знанията, уменията и предизвикателствата, пред които са изправени учителите. Сравнени са ефективността на съществуващите подходи и предложените насоки за подобряване на работата с ученици с умствена изостаналост. Описват се основните тенденции и характеристики, идентифицирани в анкетните проучвания.

Създадените оригинални изследователски инструменти се надграждат един друг. Изследването е проведено с два въпросника. Първият въпросник събира данни за знанията и компетенциите на учителите, както и за предизвикателствата, с които се сблъскват. Вторият - проверява ефективността на разработените насоки и тяхното въздействие върху трудностите

на учителите. Между двата въпросника се разпространява информационна листовка, която е разработена на основание на получените данни, събрани с първия въпросник. Анализира се въздействието на предоставените ресурси върху подобряването на педагогическата практика.

Направените изводи и обобщения от анализа на събраните данни показват значителни корелации и силна връзка между компетентността на учителите и ефективността на прилагането на образователните политики. Доказват ефективността на предложените мерки за преодоляване на част от трудностите в процеса на приобщаване чрез целенасочено информиране. Разработената листовка и насоки се доказват като полезен инструмент за подпомагане на учителите. Направен е извод, че ключови фактори за успеха са знанията, обучението, административната подкрепа и консултациите с експерти. Те се идентифицират като критични за успеха на приобщаващото образование.

Анализът на данните служи за синтезиране на ключови изводи, които да информират бъдещи образователни политики и практики. Предложеният подход е ориентиран към практически приложения, насочени към повишаване на качеството на обучението и включването на ученици с умствена изостаналост.

В обобщение. Анализът на данните демонстрира цялостен и добре структуриран подход, който интегрира количествени и качествени методи, за да адресира изследователските въпроси и хипотези.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Дисертационната разработка е част от личното и професионално развитие на докторанта. Представените публикации са по темата на дисертацията и добре я интерпретират особено в нейната теоретична част.

Значението на приносите в разглежданата дисертация се проявява чрез тяхната пряка връзка със съвременните предизвикателства и нужди в образователната система, свързани с приобщаващото образование и специалните образователни потребности. Те са свързани както с практическите реалности на процеса на приобщаване, така и със значими предложения за теоретичното предефиниране в контекста на философията на общество без изключване. Ясно се задава необходимостта от далечен хоризонт при работа с децата и учениците с умствена изостаналост като част от децата и учениците със специални образователни потребности.

7. Автореферат

Структурата и съдържанието на автореферата отговарят на академичните стандарти и представят цялостен и задълбочен анализ на изследователската тема. Това го прави подходящ както за теоретично обогатяване на областта, така и за практическо приложение в образователната практика. С малки подобрения (например чрез добавяне на визуализации),

текстът може да бъде още по-ефективен. Предлагам неотменно тяло на автореферата да бъде информационната листовка, защото тя е част от съдържанието на изследването.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Бъдещата работа по темата трябва да се съсредоточи върху интеграцията на теоретичните и практическите аспекти на приобщаващото образование. Чрез по-широк обхват на изследванията, разработване на нови ресурси и въвеждане на иновации, ще се създадат по-добри условия за ефективно прилагане на образователните политики и подобряване на качеството на живот на учениците с умствени затруднения.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ). Дисертационният труд показва, че докторант Елени Авраам притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения в научна специалност, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за представения дисертационен труд, автореферат, постигнатите резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Елени Авраам в област на висше образование 1. Педагогически науки, Направление 1.2. Педагогика, Специална педагогика

19.12. 2024 г.

Изготвил становището: проф. д-р Емилия Евгениева